

UDK 811.163.6'373
Irena Stramljič Breznik
Pedagoška fakulteta v Mariboru

BESEDOTVORNA TIPOLOGIJA NOVONASTALEGA BESEDJA S PODROČJA MOBILNE TELEFONIJE

0 Jezik je podvržen spreminjanju v času in prostoru tako, kot se spreminja tudi družba in posameznik, ki se celostno uresničujeta (Vidovič Muha 1998) ravno preko jezika. Jezikovne novosti vznikajo v različnih časovnih presledkih na vseh ravneh, toda le-te se najočitneje odražajo prav v leksikalnem sistemu, kjer se jezikovna živost, tvornost in prožnost kažejo najočitneje kot odziv na potrebo po ubeseditvah novih spoznanj ali ob tem porajajoči se predmetnosti.

Raziskovanje novonastajajočih leksikalnih enot tako predstavlja aktualno področje sodobnega jezikoslovnega raziskovanja, saj so inovacijski procesi v leksiki odsev dinamičnih teženj, ki jih narekujejo sodobne komunikacijske potrebe, določata pa jih vsaj dva pomembna dejavnika. Na eni strani globalna povezanost sveta na vseh področjih prinaša vpliv tujih jezikov, zlasti angleščine, česar ni mogoče poenostavljati v smislu modnosti ali snobizma. Na drugi strani po oceni nekaterih tujih raziskovalcev poteka kar devetdeset odstotkov sodobne komunikacije ne v pisni, ampak v govorjeni obliki (Bosak 2001). Tako se jezik, normiran največkrat po načelu domače pred tujim, pisno pred govorjenim, znajde pod pritiskom dveh močnih silnic.

1 Zbiranje in raziskovanje novega besedja mora biti organizirana in načrtna dejavnost ter skrb slehernega nacionalnega jezikoslovja in slovaropisja. Rezultat tega sta namreč vselej slovar neologizmov, ki ga Slovenci v primerjavi z mnogimi drugimi Slovani (Martincová idr. 1998; Brozović - Rončević idr. 1996; Čirilov 1991) še nimamo, po drugi strani pa temeljita jezikoslovna analiza zbranega besedja omogoča ugotavljanje sprememb v leksikalnem sistemu. To pa pomeni, da lahko leksikalne inovacije zaradi svoje pogostnosti postanejo nepogrešljiva sestavina leksike določenega jezika v tej meri, da morajo postati upoštevane sestavine tudi novih izdaj enojezičnih nacionalnih slovarjev. Pri obravnavi novega besedja se dejansko srečujemo s tremi sklopi vprašanj, tj.: (1) neologijo, (2) terminologijo in (3) jezikovnim sistemom.

1.1 Neologija kot veda o ustvarjanju novih leksemov (Veliki slovar tujk (VSK) 2002: 782) lahko veliko prispeva k razreševanju in ugotavljanju sprememb v leksikonih določenega jezika s pogojem, da se ne omejuje zgolj na popisovanje in zbiranje le-teh, ampak jih raziskuje glede na nastanek in vlogo, ki jo imajo v razmerju do že obstoječih enot. Raziskovanje neologizmov namreč pomeni raziskovati in približati se dvojnosti, opredeljeni kot razmerje med analogijo in anomalijo, regularnostjo in neregularnostjo v jeziku oz. kot razmerje med desaussurjevskim sistemom (langue) in govorom (parole) (Martincová 1987).

To raziskovalno področje se je doslej osredinjalo na tri temeljna vprašanja: (1) kaj so neologizmi, (2) kriteriji za njihovo določevanje in (3) razvrščanje neologizmov (Martincová 1972). S terminom neologizem so bile najpogosteje poimenovane besede, ki so bile nove. Na vprašanje, kaj je nova beseda, se sicer ponuja preprost odgovor, da je to beseda, ki doslej v določenem jeziku še ni obstajala (Babić 1998), vendar to preprosto velja le za primere, ko gre za odnos nov pojem – novo poimenovanje, le-to pa je lahko po nastanku prevzeta beseda (*paging, roaming* pogodba), hibridna (*šalomat*) ali v celoti domača novotvorjenka (*mobilec, mobilnik*). Toda s tem ne zajamemo celotne problematike, kajti med neologizme je mogoče šteti tudi besede iz samega jedra (*čuk*) ali pa besede z obrobja leksikalnega sistema, kot so na primer pogovorni izrazi (*lojtra*), arhaizmi, dialektizmi in slengizmi, ki pridobijo novi pomen. Tej opredelitvi je podobna trditev, da so nove besede tiste, ki se kot dopolnilo obstoječega leksikalnega sestava pojavijo v določenem časovnem obdobju. So izraz potrebe po poimenovanju novih pojmov, nastajajo pa kot rezultat tvorbenih postopkov danega jezika ali s prevzemanjem leksemov iz drugih jezikov kot sposojenk, prevedenk oz. semantičnih tvorjenk (Brozović - Rončević, Sočanac 1998). Nejasnost oz. različna interpretacija neologizmov je povezana prav z večkrat izpostavljenim pojmom “novosti”, ki je večinoma časovno pogojen. Vendar ravno časovnost ne more biti najpomembnejše merilo za opredeljevanje neologizmov, saj se slednjič k raziskovanju neologizmov lahko pristopa ne samo s sinhronega, ampak tudi diahronega vidika (Martincová 1972). Tretja poenostavitev pri določanju neologizmov pa predstavlja izpostavitev razmerja med novo besedo in nezabeležno besedo, pri čemer velja to merilo sicer upoštevati, raziskovalcu pa celo daje trdno orientacijsko točko, vendar ni sprejemljivo v vseh primerih, ker zbiranje nezabeleženih besed ne pomeni, da s takim popisom dobimo tudi samo nove besede. Tako se izkaže, da niti vrednotenje uporabnikov nekega izraza kot novega niti časovnost niti zabeleženost niso zadovoljivi kot jasna in enoumna merila za razvrščanje konkretnih leksemov med neologizme. Zato je definicija neologizmov, izhajoča iz opredelitve mesta novih leksemov v obstoječem leksikalnem sestavu, še najustreznejša. Neologizmi so torej vse tiste besede, ki imajo potencialno možnost postati enota langue, tj. imajo potencialno možnost vstopa v leksikalni sistem jezika (Martincová 1972), raziskujemo pa jih lahko glede na nastanek in vlogo, ki jo opravljajo (Martincová 1983).

1.2 Nove besede se lahko pojavljajo kot priložnostnice ali individualni umetniški neologizmi, ki imajo majhno možnost, da postanejo del leksikalnega sistema (Martincová 1983). Večjo možnost za to imajo besede, ki se šele uveljavljajo kot izrazje določene stroke, predvsem take, ki s svojimi, večinoma tehničnimi, izumi spodbudi množično in vsesplošno uporabo v vsakdanjem življenju povprečnega človeka tako, kot to npr. velja za računalništvo ali v zadnjem času za mobilno telefonijo. V takih primerih lahko pogosto govorimo o “terminoloških neologizmih”.

Če smo poudarili, da slovenistično jezikoslovje še nima raziskav, posvečenih izključno teoretičnim vprašanjem neologije, niti aplikacije v slovarju neologizmov, potem lahko ugotovimo, da je bilo odmerjene precej pozornosti terminološkimi vprašanjem v slovenski znanosti na eni strani (Pediček 1984; Vidovič Muha 1986, 1989; Pediček 1990) in opravljenih nekaj tehtnih analiz izrazja tako s področja slovenskega jezikoslovja

(Rotar 1958/59; Vidovič Muha 1986;¹ Dular 1987; Toporišič 1993; Stramljič Breznik 1998/99) kot tudi nekaterih naravoslovnih, tehničnih in drugih strok (Humar 1998), ki ugotavljajo tujejezične vplive, izhajajoče iz prevzemanja strokovnih poimenovanj iz tujega, pogosto angleškega, jezikovnega sistema (Gorjanc 1996; Bokal 1998; Logar 2001/02; Oter 2002). Tem se po svojem pristopu pridružuje tudi pričujoči prispevek, saj je prav tako omejen na področno vezan tip leksike.

1.3 Vsak neologizem, torej tudi terminološki, vstopa v razmerje do obstoječega leksikalnega sistema. Znano je, da je le-ta vselej sestav relativno stabilnih netvorjenih in tvorjenih leksemov, pri čemer je osrednji poudarek pri slednjih ravno na besedotvornih vzorcih. Tvorbeni vzorci vselej nosijo znak kategorialnosti (Vidovič Muha 2000) in abstrakcije, zato več ali manj težijo k določeni zaprtosti. Vprašanje terminoloških novotvorjenk je zato tudi v vzročno-posledičnem razmerju s kulturo knjižnega jezika (Anić 1987).

2 V prispevku se bomo omejili na pregled tvorjenega besedja, ki ga je v začetku devetdesetih let – ali natančneje 1992, ko je v slovenskem prostoru ustanovljena družba Mobitel kot takrat edini ponudnik in operater – spodbudil razmah mobilne telefonije. Prav na podlagi tega področnega besedja bomo skušali predstaviti uporabljene poimenovalne postopke, med katerimi bomo osrednjo pozornost namenili tistemu delu, ki je vezan na ključni pridevnik *mobilni*, in ocenili njihovo sposobnost vraščanja oz. odstopanja od leksikalnega sistema slovenščine. Tvorjeno besedje s področja mobilne telefonije je zato smiselno obravnavati najprej kot skupino neologizmov, ki po vlogi pripada področnemu besedju ali strokovnemu izrazju, in s tega zornega kota oceniti njegovo razmerje do obstoječe jezikovne norme.

Ugotovimo lahko, da doslej še ni izdelanega oz. izdanega slovarja, ki bi prinašal tovrstno izrazje na enem mestu. Vsaj delno prekrivno množico izrazov pa bo za tako delo mogoče črpati iz pojmovnika in slovarja o mobilnosti v telekomunikacijah, izdanega v letu 2000 (Meše 2000). Slovar vključuje le delno množico nekaterih kratic, kot npr. WAP, UMTS idr., ki se pojavljajo tudi pri mobilni telefoniji. Sicer pa za primerjavo z v nadaljevanju obdelanim besedjem navajamo samo še vse v slovarju predstavljene strokovne besedne zveze, ki vključujejo ključni pridevnik *mobilni* (*aplikacijski del, aplikacijski protokol sistema baznih postaj, centrex, digitalni govorni kanal, izvor, komutacijski center, komutacijski center UMTS, končnik, operater, podatki, podatkovni terminal, portal, radio, radio z zasebnim dostopm, satelitski sistem, širokopasovni sistem, terminal, terminal s programskim prekonfiguriranjem, uporabni del*), *mobilna* (*deželna koda, enota, identifikacijska številka, javna radijska storitev, pisarna, postaja, postaja s podatkovno bazo, prenosljivost, preskusna enota, satelitska storitev, storitev, storitev z razpršenim oddajanjem*,

¹ Slovnico izrazje v slovenskih slovnica so v tem zborniku obravnavali: F. Novak, Iz zgodovine slovenskega znanstvenega jezika: Pohlina slovnica, 89–100; M. Pirnat, Znanstveni jezik v Vodnikovi slovnici, 101–108; J. Toporišič, Izrazjetvorje ob primerih slovenskega jezikoslovnega izrazja, 113–131.

številka, telefonska centrala, zemeljska postaja), mobilno (javno radijsko omrežje, navidezno zasebno omrežje, neposredno sporočanje, trgovanje, zaključeni klic).

Za analizo je bilo najprej potrebno zbrati ustrezno besedje, in to iz vseh trinajstih številčk časopisa M: informacije iz Mobitela, izdanih med letoma 1993–1999,² za leto 2000–2002 pa še vsa reklamna gradiva Mobitela oz. reklame po dnevnem časopisu.³

2.1 Nova poimenovanja so po nastanku: (1) poimenovanje nove vsebine z že obstoječo besedo, (2) poenobesedenje obstoječe besedne zveze, (3) nova vsebina je izražena tudi z novotvorjenim izrazom. Prav slednji način predstavlja tudi najzanimivejše področje opazovanja jezikovnih inovacij.

2.1.1 Dodeljevanje novega pomena obstoječim besedam je zelo pogosto. V okviru besedotvorne teorije (Toporišič 2000: 160) gre za t. i. semantično tvorbo, pri kateri se predmetnost poimenuje z že obstoječo besedo zaradi podobnosti (metaforična raba) ali zaradi logične prostorsko-časovne ali kake druge zveze (metonimična raba). V okviru obravnavanega izrazja si je takšen status pridobilo besedje določenega prepoznavnega pomenskega polja,⁴ kot so slovenska ptičja imena, ki so postala poimenovanja za različne vrste mobilnih telefonov: *belka*, *čigra*, *čuk*, *reglja*, *detel*, *kavka*, *kosec*, *sokol*, *sova*, *strnad*, *plavček*, *ponirek*. Pridružujejo se jim še posamezni tvorjeni samostalniki z besedotvornim pomenom rezultata (*naveza*) ali samega dejanja (*gostovanje*, *drsenje*). Sicer pa se povezanost mobilne telefonije z izrazjem računalništva opazi tudi v širitvi rabe že v računalništvu uveljavljenih in ustaljenih tvorjenkah s pomenom dejanja (*deskanje*) oz. pomenom naprav, tvorjenih iz pridevniške podstave (*polnilnik*, *prikazovalnik*, *pomnilnik*; *klepetalnica*) ipd. Zanimivo je, da si je v tej skupini status metaforično motiviranega izraza pridobila celo po SSKJ označena nižje pogovorna beseda *lojtra* kot poimenovanje funkcijske tipke z znakom #.

2.1.2 Poenobesedenje obstoječe besedne zveze tako, da se jedrna sestavina le-te poobrazili, je v mnogih obravnavah izrazijskih vprašanj pogosto opaženo kot načelo, ki na eni strani kaže poimenovalno moč slovanskih jezikov (Bokal 1998: 158), po drugi strani pa ima zaradi svoje gospodarnosti velike možnost systemske včlenitve (Gorjanc 1996: 253). Tako tudi na področju besedja mobilne telefonije ne moremo spregledati izpeljanke, tvorjene po tipičnem tvorbenem vzorcu iz podredne samostalniške besedne zveze z obrazilom *-ik*: *mobilni aparat* > *mobilm-ik*.⁵ Tvorjenke tega tipa so v slovenščini pogoste za poimenovanje naprav, na njihovo vsesplošno uporabnost pa kaže stilna

² M: *informacije iz Mobitela*: december 1993; julij, oktober, december 1994; junij 1995; januar 1996; april 1997; februar, julij, oktober 1998; februar, junij, oktober 1999.

³ Gradivo je zbirala in ga abecedno urejala študentka Mateja Primožič v okviru priprav za diplomsko nalogo.

⁴ Pomensko polje je s pomenskimi sestavinami strukturirano pojmovno polje. Za najmanjše velja tisto, ki ga določa UPS (Vidovič Muha 2000: 59–61).

⁵ Tukaj naj za ponazoritev produktivnosti tvorb na *-ik* dodamo samo še nekaj izrazov, izpisanih iz reklamnih besedil in časopisa MEGA VEGA 3/1 (2002), najmlajšega med mobilnimi operaterji VEGA: *izbirnik* (za nastavitev zvokov), *odštevalnik*, *opomnik*.

nezaznamovanost oz. funkcijska vraščenost v plast terminološke leksike različnih področij (Stramljič Breznik 1999: 48). Kot vzporedni pa se pojavljata še dve sopomenki *mobilec* in *mobi*. Prva je tvorjena iz krnjene pridevniške podstave z obrazilom *-ec*, druga je iz pridevnika *mobilen* nastala kot samostalniška krnjenka *mobi*, sklonljiva po tipu moških samostalnikov, katerih osnova se v imenovalniku končuje na *-i*, v neimenovalniških sklonih pa se podaljšuje z *-j*: *mobij-a*, *mobij-u* ... Poimenovanje je pogosto uporabljano v pogovoru mlajših imetnikov mobilnega telefona, v televizijskih ali časopisnih reklamah pa nastopa celo kot pridevnik v sloganu *Tako zelo mobi*. Zanimivo je, da izraz najdemo v angleškem slovarju slenga (Green 1998: 794) kot krajšavo iz *mobile telephone* z letnico pojavitve 1990. Po podatkih besedilnega korpusa Nova beseda (v nadaljevanju NB) kaže, da je pogostejši *mobilnik* (282-krat) pred *mobilec* (43-krat) in ta pred *mobi* (26-krat). Na tem mestu velja omeniti, da ima visoko število pojavitev še četrta sopomenka *mobitel*, ki sicer sodi v skupino v nadaljevanju obravnavanih zložen, v sopomenskem nizu pa zaseda drugo mesto, saj se pojavlja 175-krat. Žargonsko omejeno rabo ima gotovo tudi poenobesedenje *mobitelov-ec* < *Mobitelov uporabnik/naročnik*.

2.1.3 Ubeseditev novega pojma pogosto spodbudi iskanje novih tvorbenih možnosti. Pri tem se bomo omejili le na dva primera manj običajne izpeljave, več pozornosti pa posvetili zloženkam oz. besednim zvezam, ki potencialno zloženskost izkazujejo.

2.1.3.1 Zanimiva je izglagolska tvorjenka s tujo črkovno sestavino, kot je *wapanje*. Tvorjenka je vsekakor posebna po svojem nastanku. Je drugostopenjska samostalniška izpeljanka, nastala s tvorjenim glagolom iz kratične podstave, kar predstavlja za slovenščino tolikšno redkost, da v popisu njenega besedotvornega sistema kot tvorbeno možnost niti ni zabeležena (Toporišič 2000: 210–211): *delati z WAP* > *wap-ati* > *to*, da se *wapa* > *wap-anje*.

Drugi zanimiv tip tvorbe predstavlja krnjenka *Gorba* < *Gorbačov*, s čimer so šaljivo poimenovali prvi ročni analogni mobilni telefon, ki ga je med znanimi osebnostmi uporabljal Gorbačov. Izraz velja praktično za priložnostnico, saj jo je mogoče zaslediti le enkrat.

2.1.3.2 Med nedvoumnimi zloženkami velja za novejšo, morda boljše, v rabi na novo oživljeno zloženko *kratk-o-pis-Ø*, ki je tvorjena po splošnem vzorcu za samostalniške medponsko-priponske podredne zloženske z glagolsko sestavino. Navajana je namreč že v Besedišču slovenskega jezika v pomenu za stenografijo, ki ima danes po SSKJ slovensko sopomenko *hitropis*.

2.1.3.2.1 Pri vseh drugih v nadaljevanju obravnavanih primerih pa je mogoče govoriti o potencialni zloženskosti s sestavino *mobi-*, ki bi tudi sistemsko ustrezno uredila v pisanju motečo dvojnost zapisa tipa *mobigostovanje* in *mobi gostovanje*.

V slovenščini velja za docela prilagojen pridevnik *mobilen*, ki ima v podstavi latinski izraz *mobilis* 'gibljiv' (VST 2002: 747). Glede na v prispevku obravnavano besedje je

jasno, da predstavlja zelo pogosto sestavino dvobesednega (*mobilna telefonija, mobilno deskanje, mobilni telefon, mobilna pisarna, mobilna telekomunikacija, mobilno plačevanje, mobilni internet, mobilno bančništvo, mobilno klepetanje, mobilna banka, mobilni senior, mobilni aparat, mobilna storitev, mobilno omrežje, mobilna postaja, mobilni priključek, mobilni sistem, mobilno telefoniranje, mobilna številka, mobilna tehnologija, mobilni standard*) ali večbesednega strokovnega izraza (*mobilni dostop do interneta, mobilni telefonski terminal, mobilni telefonski priključek, mobilna telefonska številka, mobilna naročniška številka, mobilna telefonska centrala, mobilna novinarska konferenca, mobilna telefonska govorilnica*).

Zaradi velike pogostnosti (po podatkih NB se vse spolske in sklonske oblike pridevnika *mobilni* pojavljajo 5615-krat) je mogoče oceniti, da je postal sestavina jedrnega dela slovenskega leksikalnega sistema in kot tak ima možnost ne samo nastopa v besednih zvezah, ampak je njegova naravna pot, da postane tudi podstava novih tvorjenk. Pri izpeljankah smo ugotovili vsaj trije stopenj podstavne uresničitve: *mobilni* > *mobiln-*; *mobil-*; *mobi-*, pri čemer gre v zadnjih dveh primerih za krnjene pridevniške podstave.⁶ Med vsemi tremi primeri je najzanimivejši prav zadnji, prva dva se namreč pojavljata vselej kot tvorbeno vezana korenska morfema. Prvi (*mobiln-*) v slovenščini predvideva desno, priponsko obrazilo, zato je podstavno omejen na izpeljanke. Drugi nastopa kot levo (*-mobil*: *avtomobil, Telemobil*) ali desno vezani korenski morfem *mobil-*: *mobil-ec*), pojavljajoč se v zloženkah in izpeljankah. Zadnji iz pridevniške podstave krnjen morfem (*mobi*) pa je z neglasovno slovnično končnico pridobil lastnost novega samostalnika (NB, npr.: *Vklopim svoj mobi, nujno moram sporočiti ...* Delo 8. 5. 2001). Njegova samostalniškost je vodila do možnosti, da se *mobi* pojavlja vse pogosteje kot sestavina besednih zvez (*mobi paket, mobi kartica, mobi številka, mobi račun, mobi certifikat*) oz. se z zapisom skupaj kaže tudi razumevanje, da gre v takih primerih za t. i. hibridne ali mešane zloženke novega tipa s sestavino *mobi-* v prvem delu (*mobigostovanje, mobipaket, mobikartica, mobištevilka, mobiračun, mobitefon, mobibeležnica, mobipolnjenje, mobistanje, mobiponudba*). S stališča skladnje besednih zvez je dognano (Toporišič 2000: 558–560), da v slovenščini na levi strani samostalniške odnose v besedni zvezi samostalnik kot levi prilastek sistemsko ni ustrezen, zato je take primere ustrežneje reševati na dva načina: (a) s prenosom samostalniške sestavine na sistemsko ustrezno mesto desnega prilastka (*kartica mobi*); (b) z zapisom skupaj (Vidovič Muha 1988: 156–161; Toporišič 2000: 193–194), ker gre za v slovenščini dovolj razširjen tip hibridnih medpovonskih zloženek iz dveh samostalnikov (*mobikartica*). V tem primeru lahko ugotovimo, da gre za pojav novega korenskega morfema, ki se s svojimi značilnostmi pridružuje podobnim že ustaljenim morfemom tipa *avto-* (*avtocesta*), *video-* (*videorekorder*), *kino-* (*kinoprojektor*) ipd., in da tudi postaja produktiven za podoben tip zloženek.

⁶ *Mobil-* in *mobi-* torej lahko imenujemo za v slovenščini novouveljavljena tvorbeno morfema, imenovana tudi konfiksa (Link 1991). Konfiks je morfem, ki v zloženkah lahko zaseda prvo ali drugo mesto, hkrati pa ja lahko tudi sam podstava nove tvorjenke. Prav slednja lastnost tovrstne morfeme ločuje od afiksoidov, ki se pozicijsko delijo na pre-, su- in postfiksoido (Sokolova idr. 1999: 34).

2.1.3.2.2 Sestavina *mobi-* namreč to svojo sposobnost druženja z domačimi korenskimi morfemi gotovo črpa iz družljivosti s stališča slovenščine prevzetimi sestavinami, kar očitno kaže tudi na tujo izvornost tovrstnega tvorbenega vzorca. V okviru obravnavanega besedja tako lahko zasledimo še v celoti prevzete medponске zloženke, ki pa so vselej, brez omahovanja, zapisane skupaj: *mobiavtomat*, *mobibonus*, *mobilink*.

2.1.3.2.3 Tretji tip zloženek družijo zgledi, kjer se *mobi-* pojavlja v kombinaciji z drugim krnom, npr: *mobitel* < *mobi(lni) tel(efon)*,⁷ *Mobinet* < *mobi(lni) (inter)net*. Kot smo že opozorili, je tvorben sestavina takih krnjenih zloženek lahko celo daljši krn *mobil-* v drugem (*Telemobil* < *tele(komunikacijska) mobil(nost)*) ali prvem delu (*mobilar* < *mobi(lni) al(arm)* 'vmesnik med mobilnim telefonom in avtoalarmom').

Občnoimenski tvorjenki z zloženima krnoma *mobitel* in *mobilar* sta vredni posebne pozornosti, ker ponazarjata, da se je omenjeni tvorbeni vzorec, sicer v veliki meri tipičen za tvorjenje stvarnih lastnih imen (Gložančev 2000: 72–75) – kot kažejo še nekateri drugi primeri tudi s področja mobilne telefonije (*Telekom*, *Mobinet*, *Debitel*, *Simobil*) –, začel ustaljevati tudi v občnoimenski leksiki (podobno še *debinet*, storitev za *Debitelove* naročnike). Nedvomno pa je tvorba prevzeta, kar lahko potrdimo z imeni nekaterih tujih operaterjev (*Mobilcom*, *Mobilfunk*, *Belgacom*, *Panafon*, *Netcom*, *Telecel*, *NordicTel*, *Cellnet*, *Vodafone*).⁸

2.1.3.2.4 Druge manj pogoste tvorjenke se pojavljajo s prevzeto korensko sestavino *-fon*. V prvem primeru jo najdemo v citatni tvorjenki *ski-fon*, ki se pojavi le izjemoma, sicer jo je uspešno nadomestila zveza *snežni telefon*. Druga precej nenavadna je mešanka *pupafon* kot ime za v obliki čuka oblikovano torbico za *mobitel*.⁹

Po analogiji mnogih ustaljenih tvorjenk s sestavino *-mat* (*bankomat*, *igloamat*) je narejena tudi zloženka *šalomat*. Iz zveze *vibracijski klic* je nastala tudi tvorjenka *vibraklic*, katere sestavina *vibra-* zaradi omejene rabe (po NB *vibracija* nastopa 155-krat; *vibracijski* 27-krat) verjetno ne bo doživela tolikšnega razmaha kot *mobi-*, čeprav gre za tipsko enak morfem. V zadnjem času ga je mogoče zaslediti še v zvezi *vibra zvonjenje*.¹⁰

2.1.3.3.1 Kot kaže pa izrazje mobilne telefonije v velikem obsegu prinaša tip zloženek s kratično zvezo črk ali pa le eno črkovno sestavino. Le za slednjo po številu omejeno skupino je mogoče ugotoviti pravopisno doslednost, saj so vselej zapisane z vezajem.

⁷ Kot zanimivost velja omeniti, da je izraz spodbudil tudi besedno igro, zgled iz NB: *Ne počutim se kot "zelo mobi", ampak predvsem kot "mobi tele"*. Morda bi bil to primeren novi slogan. Delo, 8. 5. 2001.

⁸ *M: informacije iz Mobitela*, december 1993, 6.

⁹ Telekom zelo pogosto reklamira vrsto svoje storitve s podobnim izrazom *čvekafon*.

¹⁰ Reklamna priloga Simobila, februar 2003.

Sklepati je mogoče, da je na to odločilno vplivala ustaljenost v zapisu ustreznega računalniškega izrazja (*e-pošta < elektronska pošta, e-certifikat, e-kartica, e-strip, e-voščilnica*). Zato je enak tvorbeni vzorec postal sprejemljiv v primerih, kot sta *M-bančništvo < mobilno bančništvo* ali *M-vstopnica*.

2.1.3.3.2 Zloženke z veččrkovno sestavino so pogostejše, hkrati pa so zapisi z vezajem prej izjema kot pravilo, saj je takih zgledov v celotnem gradivu malo (*GSM-mobilni telefon, GSM-operater, GSM-omrežje*). Brez vezaja nastopajo naslednji zgledi, predstavljeni glede na prvi kratični del: *GSM (aparatus, denarnica, komunikacija, m@il, naročnik, omrežje, pokritost, projekt, signal, sistem, standard, tehnologija, telefon, telefonski predal, terminal, vizitka); GPRS (telefon, storitev, mobilni terminal); MMS (brošura, mobitel, stil, telefon, vsebina); NMT (centrala, naročnik, omrežje, operater, sistem, standard); PIN (številka); SMS (bogastvo, grafit, klepet, klepetalnica, logotip, melodija, nabiralnik, oglasi, postaja, pomežik, razglednica, slovarček,¹¹ storitev, vsebina); WAP (dostop, klepetalnica, postaja, portal, telefon, vsebine)*.

2.1.3.4 Poleg predstavljenih zloženek so obsežna skupina tvorjenk tudi kratice, ki so posebna vrsta zloženek, nastalih s kombinacijo kmitve in sklapljanja ter obraziljenja s končniškim morfemom (Toporišič 2000: 159). V tej skupini gre za primere, kjer je večbesedna zveza krnjena na začetne črke. Znotraj teh pa lahko glede na izvor ločimo dva podtipa.

2.1.3.4.1 Prevladujejo kratice, nastale iz angleške besedne zveze, pogosto zapisane v oklepaju. Poglejmo si nekaj najpogostejših: *ALS (Alternate Line Service), GPRS (General Packet Radio Service), MoU (Memorandum of Understanding), SMS (Short Message System), VMS (Voice Message System), WAP (Wireless Application Protocol)*.

Kratice z navedbo podstavne angleške besedne zveze in dodatnim slovenskim prevodom, npr.: *ETSI (European Telecommunications Standards Institute – Evropski inštitut za telekomunikacijske standarde), GSM (Global System for Mobile communication – globalni sistem mobilne telefonije), HSCSD (High Speed Circuit Switch Data – hitri prenos podatkov)*.

Kratice iz angleške besedne zveze z v oklepaju dodanim le ustreznim slovenskim prevodom: *CLIR (omejevanje identitete kličočega), SOCLIR (omejevanje identifikacije kličočega po izbiri), CSD (prenos podatkov), CLIP (prikaz identitete kličočega)*.

2.1.3.4.2 Uveljavljajo pa se tudi kratice iz novih domačih dvo- ali večbesednih zvez s področja mobilne telefonije: *MT (mobilna telefonija), MPO (mobilno poslovno omrežje), MMS (misli, melodije, slike), MPO-V (veliko Mobitelovo poslovno omrežje), MPO-M (malo Mobitelovo poslovno omrežje)* ipd.

¹¹ Kratice iz kratkopisa niso obdelane v tem prispevku.

2.1.3.5 Za zelo slengovsko obarvan izraz velja edini sklop *mobimam* iz Mobitelove reklame, nastal iz govorne podstave *mobi imam* s knritvijo enega *i*-ja. Pomensko je razložen kot polnjenje računa preko SMS.

2.2 Omenjeno je že bilo, da terminološkega slovarja, ki bi zajemal izraze izključno s področja mobilne telefonije, še nimamo. S tega vidika lahko na predstavljeno gradivo gledamo kot na omejen zbir področnega besedja, ki ima veliko možnosti postati strokovno izrazje. Zanj je namreč značilno, da pri oblikovanju sodelujejo najprej strokovnjaki (Leder-Mancini 1986), ki kot poznavalci in raziskovalci določenega področja edini najustreznejše lahko poimenujejo pojme znotraj določenega sistema. Izhodišče izraza mora biti določevanje vsebine pojmom, saj je termin po definiciji za potrebe znanosti s terminologizacijo preoblikovan jezikovni znak.¹²

Da je izrazje šele na stopnji oblikovanja, pogosto kažejo nekatera grafična znamenja, opažena tudi pri drugih raziskovalcih (Gorjanc 1996, Bokla 1998; Logar 2001/02), in torej predstavljajo spremljevalni pojav na poti do ustaljevanja večine terminologij. To so: (1) zapisi v narekovajih ("*mobitel*", "*difuzna sporočila*", "*družinski paket*"); (2) oznaka z zvezdico in pojasnilo ob koncu besedila (*pupafon** – **Pupafon – priročna torbica za vaš mobilnik.*); (3) pojasnila v oklepajih največkrat razlagajo kratico, nastalo iz citatne zveze (*UMTS (Universal Mobile Telecommunication System)*); (4) kratici iz citatne zveze v oklepaju dodajajo ustrezno prevedeno slovensko besedno zvezo (*UMTS (Univerzalni sistem mobilnih telekomunikacij)*).

Sodobna terminološka teorija (Lukenda, Mamić 1987: 41; Vidovič Muha 2000: 116) postavlja naslednja merila za termine: (1) enopomenskost na terminološkem področju; (2) natančnost, to pomeni ustreznost temu, kar označuje; (3) ustrezna umeščenost v celotni poimenovalni sistem; (4) pomenska neodvisnost od konteksta in nevtralnost (nekonotativnost); (5) primernost za nadaljnjo tvorbo; (6) usklajenost z jezikovnimi zakoni.

Prve tri postavke predstavljajo elemente, ki jih lahko preverja večinoma le strokovnjak ustreznega področja, medtem ko se pri poslednjih treh lahko vključi tudi jezikoslovec. Glede na obravnavano tipologijo tvorjenk lahko ugotovimo, da vsaj nekatere izmed njih odstopajo od teh načel.

Tako se zdi s stališča nevtralnosti manj primerno, sicer po SSKJ nižje pogovorno opredeljen, izraz *lojtra* napolniti z novo terminološko vsebino, saj naj bi šlo za ime posebne funkcijske tipke na mobilniku, izraz *pupafon* kot hibridna zloženka v prvem delu prinaša starinsko besedo za pomen igrača. Prvino šaljivosti najdemo v krnjenki *Gorba* kot poimenovanju za prvi ročni analogni mobilni telefon. Sicer pa je treba poudariti, da so takšne prvine v okviru zbranega besedja izjemno redke. V NB se v tem pomenu pojavlja samo dvakrat *lojtrca*, enkrat *lojtrica*, medtem ko druga dva izraza niti enkrat.

¹² Izhodišče izraza mora biti določevanje vsebine pojmom, ne pa določevanje "leksikoloških srajčk" (Pediček 1990: 18).

Primernost za nadaljnjo tvorbo (Humar 1988) smo dejansko lahko opazovali ob morfemu *mobi-*, nastalim iz pridevnika *mobilen*, ki je zgradil celoten poimenovalni sistem tvorjenk na ravni izpeljank (*mobilnik*, *mobilec*, *mobi*) in različnih tipov zloženk (*mobi-*: *mobikartica*, *mobitel* ...), ki so po podatkih besedilnega korpusa že postale nepogrešljivi del slovenske leksike.

2.3 Glede na usklajenost z obstoječo jezikovno normo velja nameniti posebno pozornost vprašanju o pisanju skupaj ali narazen.

Prvo nepotrebno omahovanje lahko opazujemo pri zloženkah s kratično zvezo črk, ki predvideva zapis z vezajem (SP 2001: 57). Opozorjeno je že bilo, da velja doslednost v zapisu le pri tistih z eno črkovno sestavino (*M-vstopnica*), medtem ko je pri zloženkah z zvezo črk tak zapis v pregledanih časopisih prej izjema kot pravilo, v celotnem gradivu zapisano le trikrat (*GSM-mobilni telefon*, *GSM-operater*, *GSM-omrežje*), sicer brez vezaja (*SMS klepetalnica*, *WAP dostop*, *GSM denarnica*). Neredki so tudi primeri zapisa skupaj (*SMSkviz*, *SMSGlasnik*), celo z opuščanjem kakšne črkovne sestavine (*SMSstil*). Zanimivo je, da najdemo za določene primere kar tri različice zapisa, npr: *GSM-omrežje* – *GSM omrežje* – *omrežje GSM*, pri čemer sta ustrezna tako prvi kot tretji zapis, po pogostosti pa prevladujeta drugi in tretji, tj. zapis brez vezaja oz. s sistemsko besednozvezno možnostjo kot samostalniško besedno zvezo z desnim imenovalnim prilastkom (*GSM signal* – *signal GSM*; *GSM sistem* – *sistem GSM*; *SIM kartica* – *kartica SIM* ...). Zato nas je zanimalo, kaj nam ponujajo zapisi v NB za podobne primere s sestavino *GSM*: *GSM* se pojavi 1036-krat, od tega je zgledov z zapisom *GSM-* 10, *gsm-* pa skupno 37, torej je zapis z vezajem tudi tukaj prava redkost.

Nasprotno pa je opaziti vpliv angleščine ob nepotrebnih zapisih z vezajem pri nekaterih zloženkah: *mobi-jata* ali *ski-fon* ter pri zapisih velikih črk v drugem delu zloženk: *MobiTelefon*, *Mobi-Beležnica*, zlasti pri poimenovanju posameznih telefonov *MobiBelka*, *MobiDetel*, *MobiReglja* ...¹³

2.3.2 Drugo vprašanje, ki zadeva pisanje skupaj ali narazen, se nanaša na dvojnost zapisov po tipu *mobi kartica* oz. *mobikartica*. V izpisanem gradivu sta zajeti obe možnosti, prevladuje pa zapis narazen. SP (2001: 57) v 3. točki določa, da se skupaj pišejo "zloženke z imenovalniško ali katero drugo medpono (*pikapolonica*, *figamož*; *generalpolkovnik*, *brucmajor*, *violončelo*, *pedenjčlovek*; *Hasanaga*, *multinacionalka*, *teleobjektiv*, *veleposestnik*, *pešpot*)." Toda v nadaljevanju pod naslovom *Skupaj ali narazen* pišemo te iste primere izvzema: "1. zloženke iz točke 3, katerih sestavine se v zamenjanem besednem redu lahko uporabljajo kot besedne zveze: *alfažarki/alfa žarki*; bolj priporočjive so besedne zveze: *žarki alfa*; /.../."

Pravopis v tej točki torej ni restriktiven in dopušča troje možnosti z naslednjo hierarhizacijo, ponazorjeno z našim zgledom: 1. najustreznejši je zapis skupaj (*mobikartica*); (2) možna in sistemsko ustrezna je rešitev kot besedna zveza z desnim prilastkom (*kartica mobi*); (3) dopuščena, toda najmanj ustrezna možnost je zapis s

¹³ Izpisi so iz Mobitelovih reklam v letu 2000.

samostalniško sestavino na levi (*mobi kartica*).¹⁴ In sedaj pogledimo, kako se dejanska raba kaže v besedilnem korpusu NB.¹⁵ Prvina *mobi-* se pojavlja 6-krat (*mobipaket* 1; *mobikartica* 4; *mobiračunalnik* 1; *mobitefoniranje* 1). Pogostejši je leksem *mobi*, ki nastopi 189-krat, in sicer 25-krat v pomenu 'mobilnik', v preostalih zgledih se *mobi* pojavlja kot leva ali desna sestavina samostalniške zveze v razmerju 86 : 62 v prid desne prilastkovnosti, torej tip (*kartica mobi*, *sveženj mobi*, *sistem Mobi*, *račun mobi*, *storitev mobi* itd.). Splošna raba se odloča za sistemsko ustrezno besednozvezno izrazitev, gradivo iz strokovnega časopisja za mobilno telefonijo pa v večji meri daje prednost najslabši izrazitveni možnosti. In kakšna je tukaj vloga jezikoslovca? Še iz Kopitarjevih časov je aktualna misel, po kateri jezikoslovec naj ne bo samovoljen zakonodajalec, ampak opisovalec jezikovnega sistema. Le v primeru, da ga dobro pozna, lahko tudi ustrezno ocenjuje nove pojave. Zato je omenjeno problematiko treba oceniti s terminološkega in jezikovnosistemskega vidika. Eno izmed že omenjenih načel strokovnega izrazja je ekonomičnost, ki se kaže v razmerju eno- : večbesedno, torej bi se bilo smiselno odločiti za poenobesedenje vseh leksemov s sestavino *mobi-*. Ta rešitev pa je ustrezna tudi z jezikovnosistemskega vidika, saj se razvrščajo v tip že obstoječih skladenjskostrukturnih zloženek, ki so si status sistemskih tvorjenk pridobile že pri Bajcu (1952: 54) v petdesetih letih prejšnjega stoletja, čeprav jih je še imenoval novoknjžne tvorbe, nastale pod tujim vplivom. V tem primeru pač imamo opraviti z novim prevzetim korenskim morfemom *mobi*, ki se v ničemer ne razlikuje od drugih, prav tako prevzetih morfemov, kot npr. *avto*: oba sta lahko samostojna leksema in oba lahko nastopata kot levi sestavini podrednih zloženek po tvorbeni zakonitosti, da se odvisna sestavina iz podstavne zveze razvršča levo od jedrne, torej je *mobiračun* < *račun za mobi* = *avtocesta* < *cesta za avto*.

3 Sklep

Predstavljeno tvorjeno izrazje s področja mobilne telefonije nastaja na eni strani ob nespornem tujejezičnem vplivu, kar je odraz v sodobni globalizaciji opazne internacionalizacije jezikov. Po drugi strani pa se kaže, da to ni nujno zgolj negativni vpliv, ki bi lahko vodil k izgubi jezikovne identitete, saj se na ta način širijo tudi tvorbene možnosti slovenščine, v danem primeru opažene zlasti kot izpeljanke iz kratične podstave, pogostejši pojav zloženek iz krnjenih korenskih sestavin oz. možnost za oblikovanje z novim korenskim morfemom *mobi-* bogato razraščene besedne družine. Naloga jezikoslovca je take pojave opazovati in jih usmerjati od slabših k za dani jezik naravnostim in bolj sistemskim rešitvam, hkrati pa dopuščati novosti, kajti ustvarjanje terminologij ob današnji vsesplošni materialni in kulturni prepletenosti sveta zahteva precejšnjo jezikovno prožnost.*

¹⁴ Reklamni zgled *Tako zelo mobi* kaže na možnost, da gre za nesklonljivi pridevnik *mobi*, analogen npr. z zgledoma *Tako zelo nobel/poceni*. To bi dopuščalo izenačitev besedne zveze *poceni kartica* je enako *mobi kartica*. Vendar v teh primerih ne gre za pridevniški pomen, kajti *mobi kartica* v tej zvezi ne pomeni *mobilna kartica*, ampak *kartica za mobi/mobilnik/mobilni telefon*.

¹⁵ Vsi primeri so iz Dela, podatki so bili preverjeni 7. 2. 2003.

* Prispevek je nastal v okviru raziskovalnega projekta J6-3337 Besedoslovne lastnosti slovenskega jezika in narečij, ki ga financira MŠZŠ RS; odgovorni nosilec projekta je izr. prof. dr. Marko Jesenšek.

VIRI

- GREEN, Jonathan, 1998: *Dictionary of Slang*. London.
- MEŠE, Pavel, 2000: *Mobilnost v telekomunikacijah: Pojmovnik, angleško-slovenski, slovensko-angleški slovar, kratice*. Ljubljana: Elektrotehniška zveza Slovenije.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika z Odzadnjim slovarjem slovenskega jezika in Besediščem slovenskega jezika z oblikoslovnimi podatki Elektronska izdaja na plošči CD-ROM*. Ljubljana 1998.
- NOVA BESEDA: <http://bos.zrc-sazu.si>.
- Slovenski pravopis*, 2001. Ur. Jože Toporišič. Ljubljana: SAZU in Znanstvenoraziskovalni center SAZU.
- Veliki slovar tujk*, 2002. Ur. Miloš Tavzes. Ljubljana: Cankarjeva založba.

LITERATURA

- ANIĆ, Vladimir, 1987: Kultura književnog jezika i terminologije – u uzročno-posljedičnim odnosima. *Opća i slavenska terminološka problematika*. Ur. S. Babić. Zagreb: JAZU: Razred za filološke znanosti. 31–37.
- BABIĆ, Stjepan, 1998: Problemi rječnika novih riječi u hrvatskome jeziku. *Filologija* 30/31. 9–15.
- BAJEC, Anton, 1952: *Besedotvorje slovenskega jezika II: Izpeljava slovenskih pridevnikov. III: Zloženke*. Ljubljana.
- BOKAL, Ljudmila, 1998: Tipologija novih besed (ob primeru avtomobilskega izrazja). *Slovensko naravoslovno-tehnično izrazje: Zbornik referatov s posvetovanja 1997*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC. 147–162.
- BOSAK, Jan, 2001: Inovacije v slovanskih jezicah a problematika ich štandardizacije. *Slovenska reč* 66/5. 286–291.
- BROZOVIĆ - RONČEVIĆ, Dunja, Alemko GLUHAK, Vesna MUHVIĆ - DIMANOVSKI, Lelija i Branko SOČANAC, 1996: *Rječnik novih riječi: Mali vodič kroz nove riječi i pojmove u hrvatskim glasilima*. Zagreb: Minerva.
- BROZOVIĆ - RONČEVIĆ, Dunja, Lelija SOČANAC, 1998: O nekim pitanjima vezanima uz izradbu rječnika novih riječi. *Filologija* 30/31. 31–34.
- ĆIRILOV, Jovan, 1991: *Novi rečnik novih reči: Reči, izrazi i značenja preuzeti iz drugih jezika ili nastali u srpskohrvatskom jeziku posle drugog svetskog rata*. Beograd: Bata.
- DULAR, Janez, 1987: Pomenoslovno izrazje v slovenščini. *Opća i slavenska terminološka problematika*. Ur. S. Babić. Zagreb: JAZU: Razred za filološke znanosti. 53–58.
- GLOŽANČEV, Alenka, 2000: *Imena podjetij kot jezikovnokulturno vprašanje*. Ljubljana: Rokus.
- GORJANC, Vojko, 1996: Terminologija novejših naravoslovno-tehničnih strok (Ob primeru računalništva in jedrske fizike). *Jezik in čas: Zbornik*. Ur. A. Vidovič Muha. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete Univerze v Ljubljani.
- HUMAR, Marjeta, 1988: Tipologija v Slovar slovenskega knjižnega jezika nesprejetega besedišča. *Sodobni slovenski jezik, književnost in kultura: Obdobja* 8. Ljubljana. 311–324.
- – (ur.), 1998: *Slovensko naravoslovno-tehnično izrazje: Zbornik referatov s posvetovanja 1997*. Ljubljana: Znanstvenoraziskovalni center SAZU, Založba ZRC.
- LEDER - MANCINI, Zvonka, 1986: O terminologizaciji jezikovnega znaka. *Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ur. A. Vidovič Muha. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete. 195–202.

- LINK, Elisabeth, 1991: Das Woerterbuch der Wortbildungsmittel. *Woerterbuecher/Dictionaries/Dictionnaires*. Berlin, New York: Walter de Gruyter. 1223–1230.
- LOGAR, Nataša, 2000/01: Elektrotehniška terminologija glede na izvorni jezik. *Jezik in slovstvo* 47/1–2. 41–52.
- LUKENDA, Marko i Mile MAMIĆ 1987: Internacionalizmi i problem determinologizacije. *Opća i slavenska terminološka problematika*. Ur. S. Babić. Zagreb: JAZU: Razred za filološke znanosti. 39–46.
- MARTINCOVÁ, Olga, 1972: K problematice lexikalnih neologizmu. *Slovo a slovesnost* 33/4. 283–293.
- 1983: *Problematika neologizmu v současne spisovne češtiny*. Praha: Univerzita Karlova.
- 1987: Hybridni slova a nektare obecne otazky neologie. *Slovo a slovesnost* 48/2. 124–139.
- (ur.), 1998: *Nova slova v češtiny: Slovník neologizmu*. Praha: Academia Praha.
- OTER, Mija, 2002: Izbira jezika v računalniškem izrazju. *Slavistična revija* 50/3. 333–348.
- PEDIČEK, Franc (ur.), 1984: *Terminologija v znanosti: Zbornik prispevkov k teoriji*. Ljubljana: Pedagoški inštitut Univerze Edvarda Kardelja v Ljubljani.
- 1990: *Prispevki za teorijo terminologije v znanosti – tudi pedagoški*. Ljubljana: Pedagoški inštitut Univerze v Ljubljani.
- ROTAR, Janez, 1958/59: Naše jezikovno izrazje. *Jezik in slovstvo* 4/2, 3. 37–41; 78–81.
- SOKOLOVA, Miloslava, Gustav MOŠKO, František ŠIMON, Vladimir BENKO, 1999: *Morfematski slovník slovenčiny*. Prešov: Nauka.
- STRAMLJIČ BREZNIK, Irena, 1999: *Prispevki iz slovenskega besedoslovja*. Maribor: Zora 7.
- 1998/99: Oblikovanje poimenovanj za besedne vrste v slovensko pisanih slovnica med leti 1791–1854. *Jezik in slovstvo* 44/4. 103–109.
- TOPORIŠIČ, Jože, 1993: Pojmovanja in izrazje slovenskega besediloslovja: V priročnikih za / srednje/ šole). *XXIX. SSJLK*. Ljubljana. 5–14.
- 2000: *Slovenska slovnica: Četrta, prenovljena in razširjena izdaja*. Maribor: Založba Obzorja.
- VIDOVIČ MUHA, Ada (ur.), 1986: *Slovenski jezik v znanosti 1: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- 1988: *Slovensko skladiščno besedotvorje ob primerih zložen*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete: Partizanska knjiga.
- (ur.), 1989: *Slovenski jezik v znanosti 2: Zbornik prispevkov*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.
- 1998: Družbeno-politični vidik normativnosti v slovanskih knjižnih jezikih. *Slavistična revija* 46/1–2. 95–116.
- 2000: *Slovensko leksikalno pomenoslovje: Govorica slovarja*. Ljubljana: Znanstveni inštitut Filozofske fakultete.

SUMMARY

Language is subject to change in time and space, which is most evident in its lexical system, i.e., the lexicon. In the beginning of the 1990's, mobile telecommunications appeared on the Slovene market. With a wide selection of mobile phones and services, the new technology quickly won over customers, thus stimulating the use of new terms.

With respect to its origin, new vocabulary from this area can be divided into three groups. Naming new concepts with existing words represents a smaller portion of the so-called semantic formation. However, the employment of an entire semantic field, i.e., names of birds (*čuk, detel, sokol* ...), is particularly noticeable. Univerbization of an existing phrase for naming the

appliance (*mobilnik, mobilec*), because it is systemic and economical, often contributes to the incorporation of the term in the lexical system. Among the numerous new terms that should be noted are the formations with the morpheme fragment *mobi-* from the adjective *mobilen*, borrowed from Latin, forming a group of entirely borrowed (*mobilink*) or hybrid compounds (*mobiračun*), or compounds made of two fragments, which until now have been more typical of proper names (*mobitel, Mobinet*). Another large group of formations are compounds with one- (*M-vstopnica*) or multi-letter component (*GSM-omrežje*) and abbreviations, most of which have a borrowed underlying phrase (*WAP*), rather than Slovene one (*MT*).

The new lexicon discussed in this article belongs to a particular professional field, therefore it can be considered emerging terminology, which is also evident from the graphic symbols that often accompany these terms, e.g., quotation marks, parentheses, or asterisks. From the terminological point of view the terms deviating from the principle of unmarkedness are less appropriate (*lojtra, Gorba, pupafon*).

With respect to the relationship between the new terms and the language system, one needs to point out unnecessary deviations from clearly defined spelling rules with a hyphen in compounds which include an acronymic element. It is also more appropriate to write all examples with the element *mobi-* as one word, as this is a type of hybrid hypotactic compounds with infix, which have become systemically predictable and a productive pattern of the Slovene word-formation.